

**Національний університет «Одеська юридична академія»
Факультет прокуратури та слідства (кримінальної юстиції)
Кафедра криміналістики, судових експертиз та поліграфології**

**Національний центр судових експертиз при
Міністерстві юстиції Республіки Молдова
Одеський науково-дослідний інститут судових
експертиз Міністерства юстиції України**

МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

«ЕКСПЕРТНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗСЛІДУВАННЯ ОРГАНІЗОВАНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ: МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ТА НАЦІОНАЛЬНА ПРАКТИКА»

27 листопада 2025 року, місто Одеса

**EXPERT SUPPORT IN THE INVESTIGATION OF
ORGANIZED CRIME:
INTERNATIONAL EXPERIENCE AND NATIONAL
PRACTICE**

**Proceedings of the International Scientific and Practical
Conference**

27 November 2025

*Odesa
2025*

*Рекомендовано до друку рішенням кафедри криміналістики, судових експертиз та поліграфології НУ«ОЮА» (протокол № 9 від 24 листопада 2025 року)
Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради ОНДІСЕ (протокол №9 від 1 грудня 2025 року)*

Експертне забезпечення розслідування організованої злочинності: міжнародний досвід та національна практика: збірник матеріалів міжнар. наук.-практ. конф. м. Одеса, 27 листоп. 2025 р. / [орг. комітет: С. Ківалов, М. Аракелян, О. Катаррага, Д. Кішко, Д. Колодін, А. Колодіна, Л. Аркуша та ін.]; Нац. ун-т Одеськ. юрид. акад. кафедра криміналістики, суд. експертиз та поліграф.; Нац. центр суд. експерт. при Міністер. юстиц. Респуб. Молдова; Одеськ. Наук.-дослідн. ін-т суд. експер. Міністер. юстиції України. Одеса: НУ «ОЮА», 2025. 450 с.

У збірнику викладено матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Експертне забезпечення розслідування організованої злочинності: міжнародний досвід та національна практика», в якій взяло участь понад 100 науковців і практиків з України та інших держав Європи. Представлено актуальні дослідження обговорень таких наукових і практичних проблем, як: експертне забезпечення протидії окремим видам організованої злочинності; використання спеціальних знань та експертне забезпечення розслідування організованої злочинності в умовах збройного конфлікту; міжнародна співпраця у сфері експертного забезпечення протидії організованої злочинності: досвід та практика; інформаційне забезпечення правоохоронних органів у боротьбі з організованою злочинною діяльністю; інноваційні технології та сучасні методи розслідування у протидії організованій злочинності; кримінально-правові, кримінально-процесуальні та кримінологічні проблеми забезпечення протидії організованій злочинності.

Висловлюємо вдячність усім авторам за активну участь, якісний науковий матеріал та високий рівень академічної доброчесності.

Матеріали викладені в авторській редакції.

Відповідальність за зміст, наукову новизну, коректність цитування та достовірність фактичного матеріалу несуть автори.

© НУ «Одеська юридична академія», 2025
© Автори статей, 2025

*Recommended for publication by the decision of the Department of Criminalistics, Forensic Examinations and Polygraphology NU «OLA» (Pr. 9, November 24, 2025)
Recommended for publication by the decision of the Academic Council of ONDISE (Pr. 9, December 1, 2025)*

Expert Support in the Investigation of Organized Crime: International Experience and National Practice: Proceedings of the International Scientific and Practical Conference (Odesa, 27 November 2025) / [Organizing Committee: S. Kivalov, M. Arakelyan, O. Cataraga, D. Kishko, D. Kolodin, A. Kolodina, L. Arkusha et al.]; National University «Odesa Law Academy», Department of Criminalistics, Forensic Examinations and Polygraphology; National Centre of Judicial Expertise of the Ministry of Justice of the Republic of Moldova; Odesa Scientific Research Institute of Forensic Examinations of the Ministry of Justice of Ukraine. Odesa:NU«OLA», 2025. 450 p.

The Proceedings contain papers presented at the International Scientific and Practical Conference «Expert Support in the Investigation of Organized Crime: International Experience and National Practice», which brought together over 100 scholars and practitioners from Ukraine and other European countries. The materials address urgent scientific and practical issues, such as expert support for combating specific types of organized crime; the use of specialized knowledge and expert support for investigating organized crime during armed conflict; international cooperation in forensic support for combating organized crime; information support for law enforcement in countering organized criminal activity; innovative technologies and modern investigative methods; and criminal law, criminal procedure, and criminological issues in ensuring effective counteraction to organized crime.

We express our sincere gratitude to all authors for their active participation, high-quality academic contributions, and strong adherence to academic integrity.

The materials are published in the authors' original versions.

Authors bear responsibility for the content, scientific novelty, accuracy of citations, and reliability of factual information.

© National University «Odesa Law Academy», 2025
© Authors of articles, 2025

Олександра СТАУРСЬКА

«КІБЕРНАРКОКАРТЕЛЬ» ЯК ОКРЕМИЙ РІЗНОВИД СУБ'ЄКТА ОРГАНІЗОВАНОЇ
ЗЛОЧИННОСТІ: КРИМІНАЛІСТИЧНИЙ АСПЕКТ.....412

Оксана СТЕПАНЕНКО

РОЛЬ ЕКСПЕРТИЗ У ДОКАЗУВАННІ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА: НАЦІОНАЛЬНА
ПРАКТИКА.....417

Олександр ТОРБАС

ОСОБЛИВОСТІ ЗАТРИМАННЯ УПОВНОВАЖЕНОЮ СЛУЖБОВОЮ ОСОБОЮ
ВІДПОВІДНО ДО КПК УКРАЇНИ.....421

Павло ФАЛІНСЬКИЙ

ТЕХНІКО-КРИМІНАЛІСТИЧНІ ЗАСОБИ, ЩО ЗАСТОСОВУЮТЬСЯ ПІД ЧАС
ПРОВЕДЕННЯ ОБШУКУ, ТА ЇХ КЛАСИФІКАЦІЯ.....425

Олена ЦІЛЬМАК

ПСИХОЛОГІЧНА ОЦІНКА ПОКАЗАНЬ СВІДКІВ І ПОТЕРПІЛИХ ПІД ЧАС
РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ ВЧИНЕНИХ ОРГАНІЗОВАНИМИ ЗЛОЧИННИМИ
ГРУПАМИ.....429

Сергій ЧУМАК

ПІДГОТОВКА ДО ПРИЗНАЧЕННЯ ЕКСПЕРТИЗ ПРИ ВЧИНЕНІ ЗЛОЧИНІВ НА РИНКУ
ПШЕНИЦІ.....433

Вікторія ШЕРШЕНЬКОВА

ЗАПОБІГАННЯ ВІЙСЬКОВИМ КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ В
УКРАЇНІ.....437

Denys SHYLIN

EINSTELLUNG DES STRAFVERFAHRENS WEGEN EINER STRAFTAT, WENN DER
BESCHULDIGTE AUFLAGEN ODER WEISUNGEN GEMÄß DER STRAFPROZESSORDNUNG
DER BUNDESREPUBLIK DEUTSCHLAND ERFÜLLT.....441

Руслан ЯЦКЕВИЧ

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИХ ОЗНАК
ЗЛОЧИННОЇ СПІЛЬНОТИ У КОНТЕКСТІ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОГО
ДОКУМЕНТУВАННЯ ТА ПОДАЛЬШОГО ДОКАЗУВАННЯ445

Цільмак Олена

*доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри психології*

*Національного університету «Одеська юридична академія»,
м. Одеса, Україна*

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7348-4876>

електронна адреса: cilmalen@gmail.com

ПСИХОЛОГІЧНА ОЦІНКА ПОКАЗАНЬ СВІДКІВ І ПОТЕРПІЛИХ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ ВЧИНЕНИХ ОРГАНІЗОВАНИМИ ЗЛОЧИННИМИ ГРУПАМИ

У тезах проаналізовано психологічні механізми оцінки показань свідків і потерпілих під час розслідування злочинів, учинених організованими злочинними групами. Розкрито вплив страху, стресу, пам'яті, мотивації та невербальної поведінки на достовірність свідчень.

Ключові слова: психологічна оцінка, свідчення, свідки, потерпілі, стрес, мотивація, пам'ять, організована злочинність.

Tsilmak Olena

*Doctor of Law, Professor, Head of the Department of Psychology,
National University «Odesa Law Academy», Odesa, Ukraine*

PSYCHOLOGICAL ASSESSMENT OF WITNESS AND VICTIM TESTIMONY DURING THE INVESTIGATION OF CRIMES COMMITTED BY ORGANISED CRIMINAL GROUPS

The abstract analyses the psychological mechanisms of evaluating witness and victim testimony during the investigation of crimes committed by organised criminal groups. It reveals the influence of fear, stress, memory, motivation and non-verbal behaviour on the reliability of testimony.

Key words: psychological assessment, evidence, witnesses, victims, stress, motivation, memory, organised crime.

Психологічна оцінка показань свідків і потерпілих під час розслідування злочинів, учинених організованими злочинними групами, становить складний багатофакторний процес, що поєднує правові, криміналістичні та психолого-комунікативні аспекти. У таких провадженнях достовірність свідчень набуває особливого значення, адже саме вони нерідко є одним із небагатьох джерел відомостей про структуру, учасників і діяльність злочинного об'єднання. Водночас на свідомість і поведінку свідків та потерпілих у цьому контексті

впливають численні чинники – страх помсти, психологічний тиск, травматичні переживання, сугестивний вплив, викривлення пам'яті, колективна лояльність або, навпаки, прагнення до самозахисту. Тому психологічна оцінка показань має на меті не лише встановлення їхньої достовірності, а й виявлення внутрішніх мотивів, емоційних станів і когнітивних процесів, які супроводжують процес свідчення.

Під час розслідування злочинів, учинених організованими групами, слід враховувати, що такі угруповання відзначаються високим рівнем конспірації, ієрархічністю, використанням психологічних методів контролю над учасниками та залякуванням очевидців. Свідки або потерпілі можуть перебувати під постійним тиском, відчувати страх за власне життя чи безпеку близьких, що безпосередньо впливає на характер їхніх показань. У цьому контексті ключового значення набуває поняття «психологічного бар'єра» – внутрішнього стану напруження, який блокує здатність особи відкрито повідомляти інформацію. Подолання такого бар'єра вимагає неформального підходу до допиту, делікатності, емпатії та створення атмосфери безпеки.

Одним із головних завдань психологічної оцінки показань є визначення рівня емоційної стабільності свідка, ступеня впливу стресу, а також наявності ознак викривлення сприйняття. Сучасні психологічні дослідження, зокрема праці Е. Лофтус, доводять, що пам'ять людини є реконструктивною – тобто під час відтворення подій особа несвідомо заповнює прогалини у спогадах власними припущеннями або зовнішніми підказками [1]. Для організованих злочинних груп характерне навмисне «нав'язування» певної версії подій через контрольовані чутки або спільні «обговорення», що може формувати колективну версію події, відмінну від реальної. Тому оцінка показань передбачає аналіз не лише змісту, а й структури розповіді – послідовності, логічної цілісності, ступеня конкретності, наявності повторюваних кліше чи навпаки – надмірної деталізації, що може вказувати на заучений характер свідчень.

Важливим інструментом психологічного аналізу виступає вивчення невербальної поведінки свідка або потерпілого. Міміка, жести, тон голосу, частота дихання, реакції на уточнюючі питання можуть бути непрямими індикаторами щирості або внутрішнього конфлікту. Проте такі прояви не слід тлумачити механічно: у стресовій ситуації навіть щира особа може демонструвати поведінку, схожу на реакції брехні. Тому ефективна оцінка вимагає системного підходу, де аналіз вербальних і невербальних ознак поєднується із психологічним тестуванням, контекстним аналізом ситуації та порівнянням показань із іншими доказами [2].

У практиці розслідування злочинів організованих груп доцільно застосовувати спеціальні методики когнітивного інтерв'ю, спрямовані на відновлення пам'яті та мінімізацію сугестивного впливу. Цей метод передбачає відтворення подій у різних часових і просторових перспективах, використання асоціацій та візуалізацій, що активують епізодичну пам'ять. При правильному

застосуванні він дозволяє отримати більш повні та достовірні свідчення без тиску. Водночас психологічна підготовка слідчого є вирішальною умовою успішності такого підходу: він має розуміти механізми пам'яті, емоцій, мотивацій та впливу стресу, володіти техніками активного слухання та емпатійного реагування.

Особливу складність становлять випадки, коли потерпілі або свідки самі певною мірою залучені до діяльності організованого угруповання, мають кримінальний досвід або перебувають у залежних відносинах із підозрюваними. У таких ситуаціях показання можуть бути свідомо спотвореними – з метою уникнення відповідальності, отримання вигоди або збереження лояльності до групи. Психологічна оцінка в цьому випадку передбачає ідентифікацію мотиваційної спрямованості особи: страху, провини, співучасті, прагнення до виправдання або бажання помсти. Для цього аналізується не лише вербальний зміст висловлювань, а й контекст взаємин між свідком та іншими учасниками процесу.

У процесі оцінки важливо також враховувати культурно-психологічні чинники: рівень освіти, соціальний статус, морально-ціннісні орієнтації, попередній життєвий досвід. Наприклад, свідки з низьким рівнем правової культури або ті, що мають негативний досвід спілкування з правоохоронними органами, можуть виявляти недовіру, підозрілість або демонструвати «захисну брехню», що не завжди пов'язано з наміром приховати істину. Тому під час допиту важливо дотримуватись етичних норм, створювати умови психологічного комфорту, забезпечувати розуміння процесуальних прав і гарантій безпеки.

Не менш значущим аспектом є робота з потерпілими, які пережили травматичні події, зокрема насильство, тортури або загрозу життю. Для них характерні симптоми посттравматичного стресового розладу – фрагментарність спогадів, уникання теми події, емоційна відстороненість або навпаки – надмірна емоційна реакція. У таких випадках необхідна участь судового психолога, який може допомогти визначити ступінь достовірності показань без завдання додаткової психічної шкоди. Етична позиція слідчого має базуватися на принципах гуманності, поваги до гідності та недопущення повторної віктимізації.

Таким чином, психологічна оцінка показань свідків і потерпілих у провадженнях, пов'язаних з організованими злочинними групами, є невід'ємною складовою криміналістичного аналізу. Вона дозволяє не лише підвищити достовірність доказової інформації, а й зрозуміти внутрішню логіку поведінки осіб, залучених до злочинної події. Успішне застосування психологічних знань у цьому процесі вимагає високого рівня професійної культури слідчого, міждисциплінарного підходу, а також співпраці з фахівцями-психологами. Лише така інтеграція дозволяє забезпечити баланс між ефективністю розслідування та дотриманням прав людини, що особливо важливо у провадженнях, де злочинна організація здатна чинити тиск на учасників процесу. Психологічна грамотність у

роботі з показаннями стає не лише інструментом розкриття злочинів, а й засобом формування довіри до правосуддя та зміцнення моральних засад суспільства.

Перелік використаних джерел:

1. Loftus, E. F., & Palmer, J. C. *Reconstruction of automobile destruction: An example of the interaction between language and memory. Journal of Verbal Learning and Verbal Behavior*, 13 (5), 585–589. DOI: [https://doi.org/10.1016/S0022-5371\(74\)80011-3](https://doi.org/10.1016/S0022-5371(74)80011-3)
2. Чернов О.В. Тактика, стратегія та особливості допиту свідків на початковому етапі розслідування умисних вбивств працівників правоохоронних органів, вчинених у зв'язку із виконанням службових обов'язків. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2023. №3. С.221-227. URL: <https://doi.org/10.32850/sulj.2023.3.35>